

מנשה רפאל

בן קורט וגוצ'יה. נולד ב־1.2.1926 בגרמניה. אביו, עורך־דין מהנכבדים בעירו וציוני ותיק, עלה ארצה עם משפחתו ביולי 1933 והתישב בירושלים. חבלי־קליטתו היו קשים והוא מת אחרי שנים מעטות. רפאל, נער ער ומוכשר, התבלט בכשרונו הספרותי וחיבוריו עוררו תשומת־לבם של מוריו. סיים את הגימנסיה על שם נחום סוקולוב והתחיל לעבוד בפקידות, אך מתוך שאיפה להיות סופר ועתונאי פירסם את מאמריו

וסיפוריו בשם הכולל "חיוכים" או "תשע בערב" ב"פלסטין פוסט". מאמרו הראשון ב"פלסטין פוסט" נדפס בהיותו נער בן שתיים־עשרה. במשך הזמן השתתף בקביעות בעתונות שבארץ ובחוץ־לארץ (בארצות־הברית) וגם ערך לעתים קרובות תכניות ברדיו: מחזות ותסכיתים וגם ביקורת ספרים. צרור פיליטונים הומוריסטיים שלו הופיע בחוברת מיוחדת "חיוכים" (ירושלים, תש"ו). נשא אשה, בת ירושלים, ונולד לו בן. נפגע במחלת השיתוק, ואם כי התגבר עליה — השאירה בו סימנים. בתקופת המאבק הצטרף למחתרת לח"י ובה פעל ככתב הארגון בירושלים ואחר־כך ברדיו החשאי של לח"י.

עם מלחמת־השחרור התגייס לצה"ל ושימש ככתב צבאי. ב־26.7.1948, בשעת סיור יחד עם עתונאים אחרים, נפגע מכדור צלף ומת בו במקום. ב־8.11.1951 נקבר בסנהדריה בירושלים. ביום ט' במרחשון תשי"ב (8.11.1951) הועבר להר־הרצל בירושלים. הניח אחריו אשה, שושנה, וילד.

ובחירת בתיים...

אינני עונה.
הוא מסתכל בי במבט מודאג, מושך בכתפיו וממשיך לקרוא.
לבסוף נכנס הפרופיסור. שני עוזרים אתו ואחות ראשית ושתי תלמידות. אני מתבונן בתלמידות: חדשות במחלקת. האחות החביבה איננה. הברומטר שלי איננו.
"איך ישנת?" שואל הפרופיסור את קרניאלי.
"די טוב", משיב קרניאלי.
"כאבים?" שואל הפרופיסור.
"די טוב", משיב קרניאלי.
"חום?" שואל הפרופיסור.
"איך", משיבה האחות הראשית.
הפרופיסור מחייך ופונה לגרינברג: "איך ישנת?" הוא שואל.
"די טוב", משיב גרינברג.
"כאבים?" שואל הפרופיסור.
"די טוב", משיב גרינברג.
"חום?" שואל הפרופיסור.
"מעלה אחת", משיבה האחות הראשית.
"גם זו מעלה", מחייך הפרופיסור, ופונה אל התימני.
הוא מתבונן בו ארוכות ואומר: "להעביר לחדר מיוחד".
פניו שלויים: את עיניו אינני יכול לראות.
"ואתה?" הוא שואל את הילד.
הילד נחפז לגמור את השורה, מחייך ואומר: "מצויץ, מצויץ, אדוני הפרופיסור".
"מצויץ", אומר הפרופיסור.
"מלכי? איך ישנת?"
"לא טוב", אומר מלכי.
(אני מופתע: הוא ישן במנוחה את כל שעות הלילה; כשהתעורר אפילו ציץ זאת).
"כאבים?"
"חזקים".
"איפה?"
"במקום הניתוח".
הפרופיסור פונה אל האחות הראשית ומרים את גבות עיניו. האחות הראשית קורצת. הפרופיסור נרגע.
"יהיה טוב", הוא אומר למלכי, מחייך ופונה אלי.
"נו?"
שוב אינני עונה. הוא שאל שאלה זו פעמיים ביום משך השבוע האחרון ועוד לא מצאתי תשובה.
"אתה מוכרח להחליט", הוא אומר.
אינני עונה.
"השומע אתה?" הוא שואל. קולו זועף. אני מבין לרוחו. אך המבין הוא לרוחי?

האחות מחלקת את ארוחת-הבוקר. תפריט אחד לכולנו: עגבניה, ביצה, שמנת, לחם, חמאה, קפה עם חלב. מלכי מבקש להחליף את הקפה בתה. גרינברג מסרב לאכול. קרניאלי דורש מנת-לחם נוספת. התימני ממשיך לנמנם. הילד, במיטה ליד החלון, מנסה להעירו, אולם התימני אינו נכנע. הילד מתעקש. מלכי נוהם, והילד משתתק.
"אכול", אומר מלכי. "יותר בריא לאכול!"
אינני עונה לו. אני מתבונן בתימני הישן, בסידור שנשמט מידו, בזקנו המתולתל והאפור. עיני מתבוננות בו וראשי הוגה בסרטן המכרסם את תוכו. אני בטוח כי גם את תוכי-אני מכרסם הסרטן. אינני מאמין לפרופיסור הקטן שכולו אומר בטחון. אני מאמין לאחות הקטנה שלא למדה עוד להסתיר את רגשותיה. אחות חביבה: פנים עגולות ולחיים אדומות; ריח של סבון נודף ממנה; נעליה מבריקות: סמל הבריאות! היא עומדת בניגוד גמור לסביבתה: הקונטרסט ההכרחי שבלעדיו החיים אינם חיים.
שוב דקירה ארוכה בבטני; אש בוערת במעי.
מלכי מסיים את ארוחתו ואומר: "אם אינך אוכל, תן לי את המנה שלך". הוא מבין את שתיקתי כאות הן, מושיט את ידו ולוקח את המגש. הוא מסתכל בי לרגע, מושך בכתפיו ומתחיל שוב לאכול.
האחות החביבה נכנסת, מתחילה לאסוף את המגשים.
"מדוע לא אכלת?" היא שואלת אותי ומחייכת. פיה חייך, אך אני רואה את עיניה. עיניה אינן מחייכות: עיניה מודאגות.
"איך לי תיאבון", אני אומר.
"זה לא טוב", היא מסבירה לי.
"אני יודע כי זה לא טוב", אני אומר.
היא צוחקת ואומרת: "אל תהיה פסימיסט כזה". פיה צוחק, אך אני רואה את עיניה.
"מתי יבוא הפרופיסור?" שואל הילד.
"כן, מתי?" שואל מלכי.
"כן, מתי?" שואל קרניאלי.
"אכן, מתי?" שואל גרינברג.
"מתי — מתי — מתי?" שואל כל גופי.
האחות החביבה קוראה את השאלה בעיני ואומרת: "תיכף ומיד". היא מחייכת ועוזבת.
קרניאלי וגרינברג מחכים. הילד מתחיל פרק חדש של "עלובי החיים" לויקטור הוגו. מלכי פותח את עתון-הבוקר ומתחיל לעיין בו. הוא מוצא כותרת מעניינת וקורא בקול:
"שוד מזויץ... 10 בבוקר... בחור ובחורה... אלפים לירות... נמלטו... חשוד נאסר... חקירות המשטרה נמשכות..."
קרניאלי מביע דעה. גרינברג איננו מגיב, כדרכו. הילד עובר לדף חדש. התימני ממשיך לנמנם. — ובמעיי ממשיכה האש לבעור, לשרוף, לאכול. אני נאנק.
מלכי מפסיק קריאתו: "מה יש? לקרוא לאחות?"

„אתה מוכרח להחליט“, הוא חוזר ואומר. „אסור לחכות עוד“.

כך : אסור לחכות עוד...

„אינני יכול להחליט“, אני אומר לבסוף, האש במעי ממשיכה לאכול. „תן לי את הסכמתך“, אומר הפרופיסור. „זאת הדרך הקלה ביותר“.

הדרך הקלה ביותר...

„אינני יכול להחליט“!

הפרופיסור הקטן מתעצבן. חבל, אדוני הפרופיסור : הלאו ויכולתי להקל עליך ; אבל אינני יכול להחליט. אני מפחד. אני רוצה לחיות ככל האדם.

„מה הם הסיכויים?“ אני שואל לפתע.

הפרופיסור משתדל לשלוט ברוחו. „כבר אמרתי לך. כבר הסברתי לך. אם לא ננתת, תוכל לחיות עוד שנה אחת לכל היותר חיי סבל ועינויים“.

„ואם אמותח?“ אני שואל בפעם המאה.

„כבר אמרתי לך“, מתרגש הפרופיסור. „לא תסבול כלל וכלל“.

„לא אסבול?“

הוא מבחין בלעג המר שבקולי.

„נו, בכל-אופן לא תסבול כאבים... אי-נוחיות, אמנם... אבל בלי כאבים“.

אי-נוחיות...

„אינני יכול להחליט, אדוני הפרופיסור. אינני יכול“.

„טוב“, אומר הפרופיסור. „טוב מאד. אם לא תחליט עד מחר בבוקר, יהיה עליך לעזוב את בית-החולים. שלום!“

„אבל — —“

הפרופיסור הקטן אינו שומע. הוא יוצא את החדר. אחריו שני עוזריו, האחות הראשית, שתי התלמידות, ואיה האחות החביבה ? איננה !

ראשי כואב ומעי נשרפים. אני חש לאות בכל גופי ; עצמותי מתפוררות ; שוב אינני יכול לשלוט בעצמי ואני פונה אל מלכי : „מה דעתך?“

מלכי שקוע בעתון — ועונה : „לא נורא, לא נורא כלל וכלל ! אל תדאג. יהיה טוב, רק אל תדאג. אכול ! לא נורא כל-כך ! לגמרי לא נורא !“

אני נאנק. אתמול שאלתיו אותה השאלה ; שלשום שאלתיו ; לפני שבוע שאלתיו. הוא מבטיח לי כי זה איננו נורא. האם אינו מבין ? האם אינו משיג כי לעצה אני צריך ? אני פונה אל קרניאלי : „מה אתה אומר, קרניאלי ? מה דעתך ?“

קרניאלי מסתכל בתקרה. „אינני רופא, אינני מנתח, אינני פרופיסור“.

„אבל הן בן-אדם אתה ?“ אני צועק. הצעקה נפלטה מפי בלי רצוני. עד כה טרם צעקתי ! אני מבקש סליחה. קרניאלי מניף ידו : „אין בכך כלום“.

„גרינברג“, אני אומר. „גרינברג ?“

„אינני יודע“, אומר גרינברג. „חשבתי על זה. אינני יודע“. „הוא מנתח נפלא“, אומר קרניאלי.

„נכון“, מדגיש גרינברג. „אין לחשוש. הניתוח יצלח“.

„לא זאת השאלה“, אומר קרניאלי.

„בעצם“, אומר לפתע מלכי מבעד לדפי העתון, „בעצם

אין זה נורא כל-כך. מה יש ? תריק את קיבתך בדרך אחרת. שמעתי כי אפשר לתלות שקיק-גומי ליד הפתח“.

„נכון“, אומר גרינברג. „כשתלבש בגד, לא ירגיש איש

בכך“.

„בכל-זאת...“ מהרהר קרניאלי בקול. „בכל-זאת... לא לכך

נברא האדם“.

„שמא תגלה לי, למה נברא ?“ נוהם מלכי. „שטויות ! אותי

מעניינת הטכניקה שבדבר. תארו לכם : להוציא את המעי הגס

מכלל פעולה : ליצור פתח חדש בבטן ! לסגור את פי-הטבעת —

לנעול את הדלת שעשה הטבע — ולעשות פתח חדש, מלאכותי,

טכני ! נבצר הדבר ממני !“

„שתוק !“ אני צועק. „שתוק ! שתוק ! שתוק !“ אגלי-זיעה

עלו במצח.

„אתה שאלת אותי“, נוהם מלכי.

„הבט“, אומר גרינברג בקול שקט ורציני. „אתה רוצה

לחיות, אי-אפשר לחיות כשהמעי הגס קרוע לגזרים. ריח רע

נודף ממך... סלח לי, אבל כך הוא. התולעים אוכלות אותך

והפרופיסור רוצה לעזור לך. דרך אחרת אין. ואתה רוצה לחיות.

זכור זאת : אתה רוצה לחיות. החיים הם מעל לכל : האחד נשאר

בלי רגל ; השני בלי יד ; השלישי בלי עינים. אני מכיר אשה

אחת שהסרטן אכל את שדיה ; הורידו את שדיה ונרפאה. תאר

לך מצב כזה ! אבל היא הסכימה : היא רצתה לחיות ! החיים

קודמים לכל. ובחרת בחיים !“

„טוב“, אמרתי, „אנותח !“

מדוע לא בא הפרופיסור ? אני רוצה לספר לו ; אני רוצה

כי יגש מיד למלאכה ! אני רוצה כי ירחיק את הכאב האיום

מקרבי.

„אחות, אחות — אנא קראי לפרופיסור !“

הפרופיסור בא למחרת הבוקר. היו אתו שני רופאים מחוץ-

לארץ : שני רופאים מארצות-הברית שבאו לתהות ולעמוד על

דרכי הרפואה בארץ.

הם מדברים אנגלית ואף הפרופיסור מגמגם בשפה זו.

מלכי, קרניאלי וגרינברג קורצים לעברי, לאמור :

„הרי אתה שומע אנגלית — לכן זכור מה אלה אומרים

עלינו, וכשילכו להם — תרגם לנו“.

אני מרגיעם בתנועת-ראש קלה ועורך תפילה אל הרופאים :

„אנא, ידידי הרופאים, מהרו והסתלקו לכם מכאן, כי דבר חשוב

לי אל הפרופיסור !“

אך בסתר לבי אני מחכה להם. מה יאמרו עלי ?

הם באים ומחייכים. אך אני מסתכל בעיניהם... לא : אין כל

שמץ של דאגה בעיניהם. אני נושם לרווחה.

אחד מהם מחייך אלי בידירות, ואומר לפרופיסור :

„תנתח ?“

והפרופיסור משיב : „אין הוא יכול להחליט“.

האורח אומר : „אצבע אלוהים !“

«שמע, גרינברג» אני אומר, נשען על מרפקי ומתרומם קמעה. «הזוכר אתה את דבריך אלי אתמול? אמרת: עלי לבחור בחיים!» גרינברג אומר כי הוא זוכר. «הבל היה בפיד», אני אומר, «הבל הבלים!» אני מרגיש מעין חנק בגרוני; ראשי מטרטט ומזמזם; מעי הומים ובווערים. אינני שם לב. «דע לך, גרינברג», אני אומר בקול חנוק, «כי רשות הבחירה בחיים איננה בידי אדם. מדוע? מדוע? — אתה שואל. מפני שהחיים באים אל האדם! רשות-בחירה אחרת ניתנה לאדם: רשות הבחירה במוות! מדוע? כי אל המוות אתה הולך. בעבר אינך יכול לבחור ואף לא בהווה: אתה יכול לבחור רק בעתיד — במוות!» אני צוחק צחוק פרוע. «אתה מבין, גרינברג? במוות אתה יכול לבחור — כי רבות-רבות הן אפשרויות הבחירה הזאת...»

«אחות!» זועק גרינברג. «אחות!..»

והפרופיסור משיב: «אמנם כן הוא».

האורח מחייך שוב בידידות ואומר לפרופיסור: «כמובן אינך מאיץ בו!»
והפרופיסור משיב: «לא, לא — אני דוחה את דרישת מיום ליום».

האורח מחייך עדיין בידידות ואומר אל הפרופיסור: «אני מאחל לו מוות מוקדם!»

והפרופיסור משיב: «גם אני, גם אני!»

האורח מחייך לאות שלום. גם אני מחייך לאות שלום... והם יוצאים את החדר.

«מדוע לא אמרת לפרופיסור?» שואל גרינברג. «הרי כל רגע יקר!»

כל רגע יקר... היודע גרינברג את חשיבות מלותיו? כל רגע יקר...